

Vmbo biedt kans op vliegende start

Nu het mbo floreert, krijgt ook het imago van het vmbo een oppepper. En met de baankansen van de vmbo-leerlingen zit het ook wel goed. "Tandartsassistenten krijgen tegenwoordig in hun derde leerjaar al een baan aangeboden."

Josselin Gordijn en Eefje Oomen (Bron: AD zaterdag 13 januari 2024)

Ouders komen tijdens open dagen soms gespannen binnen. Hun kind, een zevende- of achtstegroeper, in hun kielzog. Soms hebben ze zelf een academische opleiding gedaan en hebben ze geen beeld bij de vmbo-school waar hun kind misschien naartoe zal gaan. Na een rondgang, langs klaslokalen waar bouwplaatsen, techniekruimten en kapperssalons zijn nagebootst, hangt de vlag er vaak anders bij; want hier kan hun kind aan de slag met datgene wat hem of haar zo boeit en wat aansluit bij zijn of haar talenten.

Het is een waarneming van Elles Kahlé, onderwijsdirecteur van het vmbo bij beroepsopleider Curio in West-Brabant. Curio leidt ruim 23.000 leerlingen en studenten op in het voortgezet en middelbaar beroepsonderwijs. "Ik heb ouders weleens horen zeggen dat er 'een last van hun schouders viel' tijdens die open dag, omdat ze hun kind hier gelukkig zagen worden. Ook al is het anders dan wat ze voor zich hadden gezien."

Kahlé werkt bijna 25 jaar in het onderwijs, de laatste drie jaar als directeur van Curio. Ze zat zelf op de mavo, vergelijkbaar met de theoretische leerweg van het vmbo, en dacht na vele jaren werken op havoscholen: hoe zou het zijn om op een vmbo te werken? En het is 'heerlijk', vindt ze. "Leerlingen lopen in het basisonderwijs soms tegen de grenzen aan van wat het onderwijs biedt, omdat het veel theorie is. Op het vmbo ga je direct de praktijk in. Naar de lokalen vol keukenblokken, naar buiten om te leren over groen - en dan zowel over tuinaanleg, diervverzorging als bloemschikken. Het geeft sneller tevredenheid, omdat leerlingen succesvol zijn in dat deel waar hun talenten liggen."

Beeldvorming

Het verschil met de havisten die ze van de voorbije jaren kende, blijkt verrassend klein, vindt ze. "Er zijn meer overeenkomsten dan we denken. Ook veel havisten hebben behoefte aan meer vaardigheden dan alleen de academische. Ik vind wel dat vmbo-leerlingen trotser op zichzelf mogen zijn. Net als op het mbo, overigens; mensen zijn minder trots als ze een beroepsgerichte opleiding doen."

Dat kan te maken hebben met de hardnekkige beeldvorming, waarmee het vmbo kampt. Een imago dat wellicht gebaseerd is op onbekendheid over het vmbo-onderwijs. Of op het feit dat het de scholen zijn waar jongeren komen die het op een sociaal niveau moeilijker hebben, net als kinderen die gevlucht zijn en extra aandacht nodig hebben. "Bij veel ouders is er nog steeds een beeld dat als je na de basisschool niet naar de havo of het vwo gaat, je kansen mist en er deuren dichtgaan", zegt Henk Hagoort, voorzitter van de VO-raad. "Dat heeft alles te maken met dat imago. Maar terecht is het zeker niet."

De helft van de middelbare scholieren in Nederland gaat naar het vmbo. "Vandaaruit kun je doorstromen naar het mbo, daarna nog naar het hbo. Zo'n 40, 45 procent van de hbo-leerlingen komt vanuit het mbo. Dus dat gebeurt vaak en is geen onprettige route, omdat je de combinatie maakt van werken met je hoofd én handen. Het is ontzettend leuk onderwijs. Er gaan geen deuren dicht, maar juist een hoop open."

Wat niet bijdraagt aan het imago is de bewoording voor praktijkgericht onderwijs; we spreken nog regelmatig over 'hoger' en 'lager' onderwijs, terwijl we het zouden moeten hebben over praktijkgericht of beroepsgericht onderwijs en academisch onderwijs. Hagoort: "Tegelijkertijd zijn de lezers van de krant niet dom en weet iedereen bliksemgoed dat veel leerlingen die een academische opleiding doen, vaak een beter salaris gaan verdienen dan leerlingen die vmbo of mbo doen."

Gelukkigste leerlingen

Kahlé ziet de afgelopen twee jaar een kentering van het imago. De twee coronajaren hebben daar, apart genoeg, aan bijgedragen, ziet ze. "Enerzijds omdat we duidelijk zagen welke beroepen urgent waren op het moment dat de wereld bijna stil kwam te liggen: die in de zorg, het transport, de schoonmaak. "Anderzijds omdat er in die tijd meer nagedacht werd over wat we nou echt belangrijk vinden; een bepaald niveau halen, of je welbevinden en geluk."

Hagoort weet dat de vmbo-leerling over het algemeen een van de gelukkigste leerlingen is. Uit recent onderzoek van Pisa (Programme for International Student Assessment) onder 15-jarigen, kwam naar voren dat havoleerlingen hun leven het laagste cijfer geven (7,1). Dit is significant lager dan hun leeftijdsgenoten uit de andere opleidingstypen: Leerlingen uit vmbo basis geven hun leven gemiddeld een 7,6, wat niet significant verschilt van vmbo kader-leerlingen (7,5) en leerlingen die vmbo gemengd/theoretisch doen (7,4). Vwo-leerlingen geven hun leven gemiddeld een 7,3.

Tekorten

Een belangrijke oorzaak voor de veranderende kijk op het vmbo is de grote vraag naar vakmensen; loodgieters, elektriciens, verzorgenden, medewerkers in de kinderopvang; u kent de tekorten. "Die enorme vraag maakt dat het aanzien van het mbo stijgt", zegt Kahlé. "De tekorten in de technische richtingen zijn ongelooflijk groot. Bedrijven kloppen bij ons aan om samen te kijken waar behoefte aan is en aan komt: in welke richting moeten de automonteurs bijvoorbeeld geschoold worden? Richting de elektrische auto's, of moeten er ook genoeg monteurs worden opgeleid die met benzinevoertuigen uit de voeten kunnen? Dat geldt ook voor de zorg; we zien dat tandartsassistenten in hun derde leerjaar al een baan aangeboden krijgen. Dit positieve gevoel werkt door naar het vmbo."

Maar, er knagen ontwikkelingen aan het herwonnen imago. Er spelen problemen op het vmbo, zoals hardnekkige lerarentekorten, waardoor er bij vaak kwetsbare leerlingen achterstanden ontstaan die veel tijd kosten om ingehaald te worden, zegt Hagoort. "Daarnaast speelt 'opwaartse druk' zoals we dat noemen een rol: ouders die het belangrijk vinden dat hun kinderen naar de havo of het vwo gaan en daar van alles aan doen. Ik durf te stellen dat er genoeg leerlingen tussen zitten die gelukkiger zouden worden op het vmbo."

Die opwaartse druk leidt ertoe dat leerlingen naar scholen worden gestuurd waar iedereen op elkaar lijkt en ze niet in contact komen met leerlingen van andere leerrichtingen. "Leerlingen van verschillende achtergronden ontmoeten elkaar bijna niet meer. We bouwen vmbo-locaties van een school vaak op een andere plek dan havo/vwo-locaties."

Sociale bubbels

Hagoort kent voorbeelden van scholen waarbij alle niveaus in dezelfde klas zitten bij lessen als maatschappijleer. "Dat zorgt direct voor meer kennis van elkaar en dus meer

begrip. Als scholen, bij verbouwing of verhuizing, zorgen dat verschillende richtingen bij elkaar onder een dak zitten, draagt dat zoveel bij. Ik denk dat veel schoolbestuurders dat zouden willen, maar we hebben in Nederland een onderwijsstelsel dat gebouwd is op concurrentie, en dus op resultaten. Vooral in steden kiezen ouders voor scholen waar leerlingen van hetzelfde niveau zitten."

Dat is onder andere te lezen in een rapport over het Amsterdamse onderwijs, waar afgelopen jaar twee duidelijke punten naar voren kwamen: kinderen van hbo/wo-opgeleide ouders clusteren samen op scholen, wat segregatie vergroot. Er zijn daarnaast steeds meer kinderen die vwo-advies krijgen. Ondertussen halen veel leerlingen het niveau van hun basisschooladvies - maar zijn er alarmerende signalen over hun welzijn.

Dit verschijnsel speelt vooral in steden, ziet Hagoort; in landelijke gebieden valt er minder te kiezen als het gaat om middelbare scholen. Kahlé: "Buiten de steden zien we het aantal leerlingen die kiezen voor het vmbo, stijgen", zegt Kahlé. "De opleidingen worden door ouders als zeer interessant gezien en bewust gekozen."

Paspoort voor opleiding op maat

Beroepsopleider Curio ontwikkelt momenteel het 'Skillspaspoort'. De manier waarop het vmbo nu is ingericht doet jongeren tekort, stelt Kahlé.

Ze doelt op de manier waarop nu het diploma wordt ingericht; daarop komt het niveau te staan van het vak waar je het minst goed in bent. "Is wiskunde je slechtste vak en volg je dat op kaderniveau? Dan komt er 'kader' op je diploma. Terwijl je Engels of biologie misschien wel op havoniveau kunt. Het Skillspaspoort, dat in ontwikkeling is, laat zien wat de leerling allemaal in huis heeft. Ben je goed in installeren en heb je vakken daarin afgerond op mbo-niveau? Dan komt dat erop. Op het moment dat een leerling verder gaat studeren, kan hij of zij het paspoort laten zien en zijn of haar kennis passend gaan verbreden. Ze kunnen vertragen waar nodig, en versnellen op de punten waar ze goed in zijn."

Dat zorgt voor meer motivatie bij leerlingen, zegt Kahlé. "Je krijgt dingen voor elkaar en wordt uitgedaagd. De invoering van dit nieuwe paspoort is een van onze belangrijkste doelen voor komende jaren."

Hoe werkt het vmbo?

Vmbo staat voor voorbereidend middelbaar beroepsonderwijs. Dit bereidt leerlingen voor op het middelbaar beroepsonderwijs (mbo).

Er zijn vier leerwegen. De eerste is vmbo-basis. Leerlingen volgen hier twaalf uur praktijkles per week en algemene theorievakken. Op het vmbo-kader zijn de theorievakken iets zwaarder. Ook daar staat twaalf uur praktijkles per week op het programma. Op het vmbo-gemengde leerweg komen meer algemene vakken aan bod en volgen leerlingen vier uur per week één praktijkvak. Op het vmbo-theoretische leerweg (ook wel mavo genoemd) worden alleen algemeen vormende theorievakken aangeboden.

Bij de eerste drie leerwegen maken de leerlingen na twee jaar een keuze uit vijf algemene en vijf technische profielen. Degenen die vmbo-tl doen, kiezen na twee jaar een richting: dit kan Techniek zijn, Economie, Landbouw of Zorg & Welzijn.

In het derde jaar gaan leerlingen ook meteen op stage.